

Málnási Ferenc

„Édes néném, a kéd kedves levelit...vettem...”

Mikes Kelemen (1690–1761) emlékére

„Rengeteg havasok alján van egy szép, nagy székely falu: Zágon a neve. Három oldalról erdős hegyek veszik körül a falut, mely egy háromágú csillaghoz hasonló fennsíkon fekszik. Mint egy gyönyörű kert, olyan Zágon, melynek legszebb pontján állott Mikes Kelemen szülőháza, tölgyes erdő közepén... Ha valaki a hűségnek személyi nevet akarna adni, nevezze Mikes Kelemennek. Íme, ez ember, aki megható hűségével tette halhatatlanná a nevét. Aki ifjú korában került II. Rákóczi Ferenc udvarába, s többé el nem maradt neve mellől, követte bús vándorlásaiban, megosztotta vele a számkivetés keserveit, zokogott ravatala mellett, s ő maga is, hosszú évek múltán, ott hunyta le örök álmra szemét, ahol ura: az idegen földön, tenger partja mellett, nagy Törökországban. Hűséges lelkének örök emléke az a 207 levél, amelyet idegen földön írt, s melyet amellet, hogy becses adatokat szolgáltat Rákóczi életének utolsó fejezetéhez, jeles íróvá is avatja a derék Mikes Kelemen” (Benedek Elek: *Nagy magyarok élete.*)

Az a világkép, amely Mikes leveleinek szövegeiben megvalósul, egyrészt valóságos: a Rákóczi Ferenc vezette bujdosók élete, a törökországi szokások, életmód, maga a város, az emberek, a tenger, a szüret, a török birodalom diplomáciai erőfeszítései, Mikes diplomáciai útja Jászvásárra, bukaresti tartózkodása stb., másrészt olvasmányai alapján elképzelt világkép. Mikes leveleinek középpontjában II. Rákóczi Ferenc fejedelem áll, az ő emberi nagysága világítja be az első 117 levél lapjait, s a halála feletti mélységes fájdalom árnyékolja be a későbbi leveleket, míg az utolsó levelekben teret kapnak az olvasmányélmények.

Mikes levelei mélységes hazaszeretetének tükörképei. Mikes magát és társait bujdosóknak nevezi, és minden levelét az elveszett Tündérország, Erdély iránti ragaszkodása fűti át, élete a megrendítő hűség és hazaszeretet példája.

Nemrég alkalmam volt Mikes leveleiről beszélgetni egy irodalomtörténeti órán. Gondolkoztam, hogy tudnám az órát élménnyel megtölteni, közel vinni a diákokhoz a 300 éve született leveleket.... A könyvtárból kikölcsönzött *Törökországi levelek* példányait kiosztottam, majd arra kértem a tanulókat, hogy vegyüek sorba a leveleket,

No nem mind a 207-et, hanem csak azokat, amelyeket én megnevezek, melyek alapján egy-egy kérdést teszek fel, s a választ keressék meg a megnevezett levélben...

„Kaptak a beszéden...” diákjaim, és az óra végéig kb. 30 kérdésre meg is találták a válaszokat. Az óra vidám, kérdés-felelet-megbeszélés jegyében telt el. Talán mások is megpróbálnak így órát tartani, ezért alább leírom a levelek számát és a kérdéseket.

1. levél. Honnan, hova érkeznek meg a Rákóczi Ferenc, Mikes Kelemen és társai? Mekkora a tenger hullámai?
4. levél. Melyik mondatában említi Mikes a szülőfaluját?
5. levél. Milyen gyönyörűsége van Mikesnek?
7. levél. Melyik mondatában említi a káposztásfazekat és a kávé fűzcsát? Hol szeretne máltát enni?
13. levél. Zágon, 12 hónap, házasság... Miért kerültek egymás mellé?
14. levél. Hogy nevezi Mikes Erdélyt? Miért jó a Jóisten?
16. levél. Milyen rakás kenyér mellé ülnek a bujdosók?
26. levél. Mi történt Jénikőben 1719. május 25-én?
27. levél. Kiket tanítva a Mikes nyelvekre?
30. levél. Honnan ír levelet Mikes? Mi szeretne lenni?
36. levél. Hova érkeznek a bujdosók? Bercsényi anagrammája?
37. levél. Hogy szereti Mikes Rodostót? Hol természetesen gyapotot? Mit mond a szomszédasszonyáról? Kivel beszélget mégis?
39. levél. Mit jelent a bujdosóknak a porta és a császár békéje?
49. levél. Milyen titkot tud meg és oszt meg Mikes a nénjével?
50. levél. Kiről mondja: *non habet pecuniam*?
59. levél. Milyen feleséget kíván Mikes magának?
69. levél. Miért nem tud levelet írni?
76. levél. Mivel gyógyította magát Mikes?
77. levél. Milyen szőlőfát mutat be, milyen rozmarinfát látott?
112. levél. Milyen szomorú eseményről tudósít Mikes?
127. levél. *Egészűrű állat, fülei, mint az asszonyok legyezője, magassága 13 arasz.* Mi az?
134. levél. Hol járt Mikes?
142. levél. Mit ír Mikes Nikápolyról? És hazájáról?
146. levél. Hova küldik Mikest?
149. levél. Milyen útja volt Mikesnek?
155. levél. Mit írt Mikes a bukaresti télről?
157. levél. Miért kell visszatérnie Rodostóba?
191. levél. Milyen betegség érte Mikest?
193. levél. Milyen örömhírt közölt nénjével?
207. levél. Utolsó leveléből írj ki részleteket, és közösen olvassátok fel!